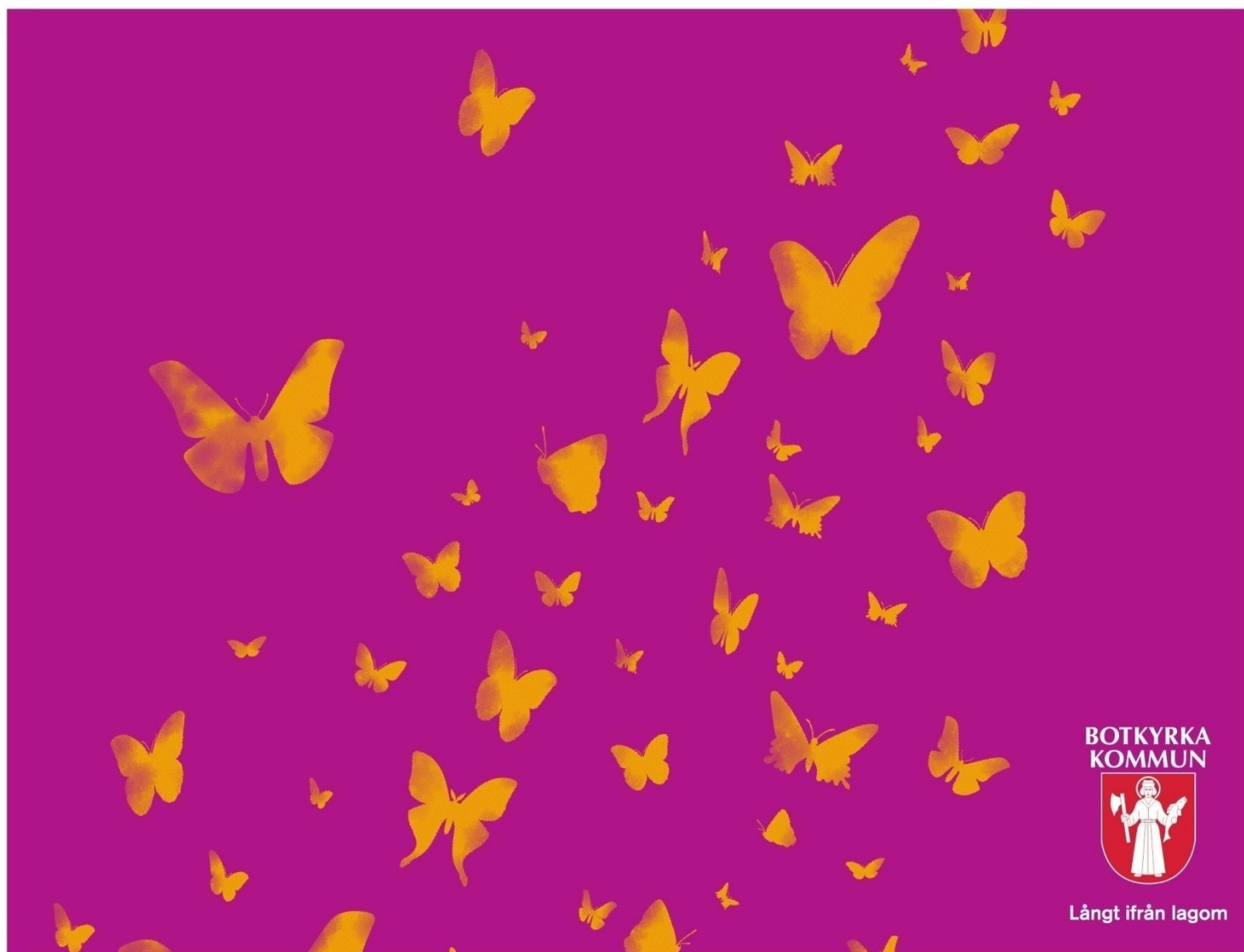

**LÅNGT
IFRÅN LAGOM**

Tryggt att bli äldre i Botkyrka

Äldreplan 2015–2019

För kommunorganisationen

Innehållsförteckning

Förord.....	3
Äldreplanen – hela kommunens ansvar	4
Inledning	5
Varför en äldreplan?.....	5
Den äldre befolkningen i Botkyrka.....	5
Hur mår vi i Botkyrka?.....	5
Befolkningsutveckling och framtidens äldre	6
Aktiviteter och mötesplatser	8
Kulturella aktiviteter	9
Biblioteken	10
Digital delaktighet – att använda internet	10
Mötesplatser och friluftsliv	10
Ett rikt föreningsliv och frivilliga krafter	11
Uppsökande verksamhet	11
Ett högre deltagande	12
Hur bor äldre i Botkyrka?.....	15
Hur vill man som äldre bo?	15
Ett anpassat hem.....	16
Hjälp och trygghet i det egna hemmet.....	16
Tekniska lösningar och hjälpmedel.....	17
Olika boendeformer	17
Seniorboenden och trygghetsbostäder.....	18
Vård- och omsorgsboenden.....	18
Den betydelsefulla närmiljön.....	19
En god omsorg	22
Att få äldreomsorg.....	22
I omsorgen möts vi och våra olika behov.....	23
Demens.....	23
En interkulturell omsorg och finskt förvaltningsområde	24
Delaktighet och inflytande	25
Stöd till anhöriga.....	25
Mat och näring	26
Kvalitetsarbete.....	26
Bilaga 1. Hur äldreplanens löften ska förverkligas.....	31

Förord

Botkyrka ska vara en bra kommun att åldras i. För att du som medborgare ska se vilka möjligheter och utmaningar som ligger framför oss har vi tagit fram denna äldreplan. I äldreplanen blickar vi framåt och berättar om vad vi i kommunen kommer att satsa på de närmsta åren.

Antalet och andelen äldre ökar. Samtidigt kan allt fler se fram emot många friska år efter pensionen. Att vi får leva längre är en stor framgång för vårt välfärdsamhälle. Detta ställer också höga krav på en kvalitativ äldreomsorg, fler sociala aktiviteter, mötesplatser och bostäder anpassade för äldre.

Det ska kännas tryggt att bli äldre i Botkyrka. Du som äldre Botkyrkabo ska kunna lita på att en god omsorg finns där om du skulle behöva den. Det ska finnas en mångfald av bostäder som passar olika behov: hyresrätter, trygghetsboenden och vård- och omsorgsboenden. Kommunen ska möjliggöra ett aktivt och gott liv efter pensionsåldern. Äldre ska ha samma rätt som andra att påverka sitt liv och sin vardag, oavsett om det handlar om var man vill bo eller vilken slags hjälp man får från hemtjänsten.

Vi hoppas att du som kommuninvånare blir engagerad när du tar del av äldreplanen. Kontakta oss gärna om du har synpunkter, idéer och förslag på hur vi kan göra Botkyrka ännu bättre för äldre!

Slutligen vill vi rikta ett stort tack till alla som har bidragit till äldreplanen.

Tuva Lund (s)
Ordförande för politiska styrgruppen för framtagandet av Äldreplan 2015-2019
Botkyrka kommun

Äldreplanen – hela kommunens ansvar

Arbetet med äldreplanen har varit en lång process med många inblandade. Tanken med planen har sedan arbetet påbörjades 2012 varit att vara en förvaltningsövergripande plan. Planen är därför framtagen av samtliga kommunens förvaltningar med någon form av uppdrag för att arbeta för kommunens äldre, men den är även samverkad med lokala föreningar med anknytning till äldre, och med politiken. Syftet med detta är att samtliga delar av kommunen ska känna ett ansvar för äldreplanen och för att vi lever upp till det som står i planen.

Äldreplanen är uppdelad i två versioner – en publik version och en version avsedd för kommunorganisationen (intern version). Innehållet i de båda versionerna är detsamma med tillägget att den interna versionen även beskriver vilken nämnd i kommunen som ansvarar för vilken satsning. Dessa satsningar har vi i planen valt att kalla löften och för varje löfte finns det en eller flera nämnder som står som ansvarig. Den interna versionen innehåller även en bilaga där det framgår hur ansvarig nämnd planerar att uppfylla sina löften (se bilaga 1). Beskrivningen har i samtliga fall beslutats av respektive nämnd.

Anledningen till att vi valt terminologin ”löfte” är för att skilja planens utvecklingsområden från flerårsplanens åtaganden. Syftet med äldreplanen är att påverka kommunens befintliga styrdokument genom att planens löften uppfylls i form av enskilda nämndåtaganden. Det är därför viktigt att alla kommunens nämnder arbetar för att uppfylla de löften som vi tillsammans formulerat i och med framtagandet av äldreplanen. Flera av planens löften gäller områden som kommunen redan arbetar med, men som vi gemensamt konstaterat behöver förbättras. I dessa fall måste vi hitta nya framkomliga vägar genom att samarbeta nämnderna emellan och lära oss av varandra.

Då kommunens nämnder inte själva förfogar över sina medel på längre sikt än ett år kommer äldreplanen även hanteras i flerårsplanen genom att kommunfullmäktige ger nämnderna ett särskilt åtagande att uppfylla äldreplanens löften.

Dokumenttyp: plan

Beslutad av: kommunfullmäktige

Beslutad: den 16 juni 2015

Dokumentet gäller för: alla nämnder och förvaltningar

Dokumentet gäller till: den 1 juni 2019

För revidering ansvarar: vård- och omsorgsnämnden

För uppföljning ansvarar: vård- och omsorgsnämnden

Dokumentansvarig: vård- och omsorgsförvaltningen

Diarienummer: von/2015:22

Inledning

Att bli och vara äldre – vad innebär det, hur är man då? Tillhör man automatiskt ”de äldre” så fort man fyller 65 år? Det finns många föreställningar om hur en äldre person är och det kan vara svårt att känna igen sig i den stereotypa bilden av att vara äldre. Hur man mår och identifierar sig, och vad man har för intressen är individuellt och skiljer sig mycket åt. Likaså skiljer sig behoven och önskemålen som rör ens vardag och framtid.

Det finns många områden som berör och kan förbättras för äldre – också i vår kommun. Vi från kommunen vill satsa på att utveckla ett antal områden de kommande åren. Det gäller boende, tillgänglighet, vård och omsorg, förebyggande och hälsofrämjande arbete, samt aktiviteter och mötesplatser. Inom dessa områden kommer det krävas olika satsningar för att möta framtida behov. Vi beskriver detta i huvudkapitlen Aktiviteter och mötesplatser, Ett tryggt och tillgängligt boende och En god omsorg. Varje kapitel följs av en sammanfattning om vad kommunen ska utveckla.

Varför en äldreplan?

I det här dokumentet, äldreplanen, beskriver vi vad vi i Botkyrka kommun gör i dag för kommuninvånare som är 65 år och äldre och vilka behov, utmaningar och planer som finns inför framtiden. Frågor som vi tar upp är: Hur vill man som äldre bo? Vilka är framtidens behov av vård och omsorg? Hur kan vi skapa förutsättningar för att kommunens invånare ska må bra och hålla sig friska längre? Hur möjliggör vi delaktighet och en innehållsrik vardag?

Genom att beskriva detta vill vi ge en bild av vad man som äldre kan förvänta sig av kommunen, och ge medborgaren en möjlighet att själv fundera över och planera sitt liv som äldre. Med äldreplanen vill vi förmedla att det är tryggt att bli äldre i Botkyrka. För att så många som möjligt i målgruppen ska kunna ta del av planen översätts den till de vanligaste språken bland äldre Botkyrkabor.

Den äldre befolkningen i Botkyrka

Nutidens och framtidens äldre befolkning i Botkyrka, vad vet vi om den? Vissa saker vet vi med god säkerhet, medan annat är uppskattningar vi gör. Det vi vet och uppskattar om nutidens och framtidens äldre visar på hur vi i kommunen ska arbeta framöver. Det visar vilka behov och utmaningar som finns, hur vi ska prioritera och var vi kan göra mest nytta.

Hur mår vi i Botkyrka?

Hälsan i Sverige har blivit allt bättre under de senaste decennierna. Medellivslängden har ökat och förväntas också fortsätta öka. Främst är det friska år som vi förlänger livet med, men det tillkommer också år med inslag av sjukdom och funktionsnedsättning. Med hög ålder ökar risken att utveckla ohälsa, både psykisk och fysisk. De flesta av dem som nu går i pension har dock många år kvar med förhållandevis hög levnadsstandard, god funktionsförmåga, hälsa och möjlighet till ett aktivt liv. Förändringar i hur vi mår kommer med stigande ålder men det ser olika

ut för olika personer. Det är skillnader i hälsa mellan olika socioekonomiska grupper av kvinnor och män med olika utbildning, arbete och inkomst, samt mellan Botkyrka, Stockholms län och genomsnittet för hela landet. Mycket av ojämlikheten i hälsa beror på skillnader i livsvillkor och levnadsförhållanden. Genom att kommunen vet om skillnader som påverkar hälsan kan vi arbeta för att alla kommuninvånare, däribland äldre, ska må bra.

Det finns ett samband mellan socioekonomisk ställning och hälsa. I Botkyrka kommun finns stora skillnader i inkomstnivå, både mellan och inom våra olika kommundelar. Inkomstnivå är sammankopplat med graden av vårdutnyttjande. De med lägre inkomstnivå utnyttjar vården mindre. Tydliga hälsoskillnader utifrån inkomst syns även när man studerar vad som främjar hälsan – som fysisk och social aktivitet och goda kostvanor – och det som är hälsorisker – som rökning och alkohol. Fall är den vanligaste orsaken till skador bland äldre personer.

Den självskattade hälsan är lägre i Botkyrka i jämförelse med länet. Men en tendens är att den självskattade hälsan förbättras bland personer under 65 år, vilket kan tyda på att framtidens äldre kommer att må bättre. Först under 2020-talet förväntas fyrtiotalisterna i större utsträckning behöva söka hjälp inom vården. Inkomst, ålder, om man är man eller kvinna och om man bor ensam eller tillsammans med någon påverkar den psykiska hälsan och om man känner ensamhet, oro och ångest. Allt fler äldre uppger dock att de har ett socialt nätverk, deltar i aktiviteter och har tillgång till ett socialt stöd. Kvinnor deltar i större utsträckning än män i aktiviteter tillsammans med andra. Samtidigt rör kvinnor på sig mindre än män. Andelen stillasittande är större i Botkyrka än i resten av länet. I Sverige minskar andelen personer som är inaktiva och vi kan hoppas att denna trend slår igenom även i Botkyrka.

Befolkningsutveckling och framtidens äldre

Botkyrka har en ung befolkning, men antalet äldre personer ökar och deras andel växer. Denna utveckling finns inte bara i Botkyrka utan även i övriga Sverige och i Europa. Fram till 2020 blir det en stor ökning av personer i åldrarna 65–79 år. Därefter övergår denna ökning till ålderskategorin 80 år och äldre. I åldersgruppen 65–79 år är fördelningen mellan män och kvinnor relativt jämn, men andelen kvinnor ökar tydligt i åldersgruppen 80 år och äldre.

Bland personer i Botkyrka som är 65 år och äldre har mer än en tredjedel utländsk bakgrund, och bland personer 55 till 64 år har nästan hälften utländsk bakgrund. Det innebär att många av framtidens äldre kommer att ha rötter i andra länder. Bland Botkyrkas pensionärer kommer många i dag ifrån Finland, Turkiet och forna Jugoslavien. Även framöver kommer många äldre att ha rötter i dessa länder men på sikt ökar antalet äldre från Irak, Polen, Chile och Syrien. Detta gör att kommunen kommer att behöva större språklig och kulturell kompetens inom verksamheter riktade till äldre.

Allt fler väljer att arbeta efter att de fyllt 65 år. För närvarande arbetar cirka sex procent av kvinnorna och tolv procent av männen i Botkyrka efter 65 år. De äldre blir allt mer välutbildade. Tidigare har männen haft en högre utbildningsnivå men kvinnorna vinner mark. Även framöver kommer män ha högre ålderspension än kvinnor trots att skillnaderna minskar. De äldre får allt bättre ekonomiska villkor

men en del av framtidens pensionärer kommer, liksom nu, ha en låg inkomstnivå.

Allt fler av framtidens pensionärer kommer att vara mer teknikvana och ha fler kanaler för att söka information och kommunicera genom, men inställningen till tekniska lösningar varierar. Fyrtioåringarna och femtioåringarna kommer generellt sett att ha en större vana att påverka sin egen livssituation än tidigare generationer. Hur den framtida äldre befolkningen ser ut, agerar och vilka behov som uppstår kommer att påverka kommunens verksamhet. Kommunen behöver vara rustad för att möta framtidens kända och okända behov, och service och insatser kommer att ändras över tid.

En typisk 65-plussare i Botkyrka?

Så hur är en typisk Botkyrkabo som är över 65 år? Svaret är nog att det skulle vara svårt att definiera en sådan. Här finns ju en mycket stor mångfald vad gäller bakgrund, kulturer och individuella preferenser – dessutom en mycket större sådan än vad det finns i många andra kommuner. Bara det att drygt 50 procent av våra medborgare har sina rötter i andra länder och att det talas cirka 100 olika språk i Botkyrka!

I dag är de flesta 65-plussare svenskfödda även i Botkyrka. Den näst största gruppen är de med finsk bakgrund och den tredje största gruppen de som är födda i Turkiet. Till den sistnämnda gruppen hör huvudsakligen personer som identifierar sig som etniska turkar eller som syrianer, assyrier eller kaldéer.

I äldreplanen kommer vi att få lära känna Margit, Antti och Meryem¹ som ingår i varsin av de tre stora grupperna av 65-plussare. Detta betyder dock inte att de skulle vara representativa för hela sin grupp. Även fast det säkert finns gemensamma nämnare med många personer, är alla ändå unika. Alla är individer. Alla är på sitt sätt långt ifrån lagom.

¹ Dessa tre är fiktiva personer, men deras egenskaper baseras på intervjuer med och kommentarer av ett antal verkliga personer.

Margit

87 år. Född i Karlskrona. Änka sedan elva år tillbaka. Bor i en villa i stadsdelen Uttran.

Flyttade till Salems kommun i början av 50-talet för att jobba på Söderby sjukhus. Efter att ha gift sig bosatte sig Margit och hennes man först i en hyreslägenhet i Tumba, senare i villan i Uttran.

Margit läste till förskolelärare. Arbetade sedan inom förskolan ända fram till pensioneringen.

Hon har två döttrar. En dotter bor i dag i Tullinge, den andra i USA. Margit har tre barnbarn som alla bor hos dottern i USA. Margit saknar dem mycket.

Hon trivs mycket bra i området där hon bor. Njuter av att det är nära till naturen.

Hon känner sig trött ibland, har börjat märka att åldern gör sitt till. Via kommunens hemtjänst får hon hjälp med städning, tvätt och handling men vill fortfarande försöka laga maten själv.

"Jag tycker om att komma ut och promenera och försöker göra det nästan varje dag. Jag lägger hellre min ork på det än på dammsugning! Det kommer några flickor och pojkar två gånger i veckan och hjälper mig. Det funkar bra, men helst skulle jag vilja att det inte var så många olika personer som kom. Man har ju sina favoriter..."

Margit har flera vänner och bekanta, men de flesta bor inte i närheten. Hon kan känna sig lite ensam och ängslig ibland.

Kontakten med släkt och vänner sköter hon mestadels via telefon och brev.

"Men kanske borde jag lära mig att använda dator. Det är väl inte för sent för det än?"

Så gott som alla Margit umgås med är födda i Sverige.

"Jag har inte haft så mycket kontakt med andra kulturer än den svenska. Förrän nu med hemtjänsten. Till exempel är min favorithjälpängel från Eritrea. Han är så snäll och lyssnar alltid på mig."

Förutom promenaderna gillar Margit att lösa korsord och lyssna på radio och musik, särskilt jazz. Då och då besöker hon mötesplats Tumbas solrum.

Margit älskar pelargoner. Hon har ett 40-tal olika sorter som pryder hennes fönsterbrädor.

Hon vill fortsätta bo hemma i villan så länge det bara går – så länge hon känner sig trygg. Men skulle hon bli sämre och inte kunna sköta sig själv, kan hon tänka sig att flytta.

"En servicelägenhet kunde vara något för mig. Där får man väl hjälp och slipper bli isolerad? Men jag vill absolut inte bo ihop med någon. Jag vill ha en egen lägenhet. Det är trevligt med sällskap, men jag vill också kunna vara i fred när jag vill. Dessutom måste jag ha plats för mina pelargoner!"

Aktiviteter och mötesplatser

Det finns flera skäl att utöva och delta i aktiviteter och det finns många olika former av aktiviteter. En aktivitet kan vara allt från att ta en promenad, läsa en bok eller att ha ett samtal med en medmänniska, till att delta i en studiecirkel, åka på konstrunda eller spela tennis. Varje person som deltar i en aktivitet har sina anledningar och skäl. Det kan handla om intresse, för att det ger god hälsa och gemenskap.

Aktiviteterna har flera positiva effekter som man kanske inte alltid tänker på. Deltagande i kulturlivet stärker hälsan och skapar framtidstro. Och att ingå i ett socialt sammanhang kring en aktivitet kan ge en känsla av välbefinnande och gör att man känner meningsfullhet. Att fysisk aktivitet leder till bättre hälsa är sedan länge känt. Bland annat bidrar fysisk aktivitet till att man som äldre behåller sina förmågor längre. Mötesplatser, aktiviteter, friluftsområden och det arbete frivilliga och föreningar gör, är på så vis viktiga hälsofrämjande, sociala och kulturella stödinsatser. Uppsökande verksamhet är en annan del i ett förebyggande och hälsofrämjande arbete.

Vi har alla olika förutsättningar för att utöva aktiviteter och förutsättningarna förändras ofta när vi blir äldre. Botkyrka kommun vill att det ska finnas något för alla, oavsett vitalitet, var i kommunen man bor eller om man har en funktionsnedsättning. Samtidigt är det en utmaning att erbjuda något för alla, att nå ut till alla och att ha ett utbud i alla kommundelar. Botkyrka har ett rikt föreningsliv som engagerar även äldre och det finns föreningar som har verksamhet riktad till äldre. Genom ett bra samarbete ska kommunen och alla Botkyrkas föreningar komplettera varandra i utbudet av aktiviteter. Kommunen vill på så sätt skapa goda förutsättningar för äldre kommuninvånare att hålla sig friska längre, öka sitt välbefinnande och höja livskvaliteten.

Kulturella aktiviteter

Äldre är en prioriterad grupp i kommunens kultur- och fritidsverksamhet. En mängd aktiviteter anordnas i både öppna och spontana former för äldre. Kommunen arbetar för att inspirera äldre till nya aktiviteter och göra det lätt att delta i stimulerande kultur. Förhoppningen är att aktiviteterna ska ge fler tillfällen till möten mellan människor, på fler och nya platser. I framtiden vill kommunen bidra till fler projekt som tar tillvara äldres egen kreativitet.

Exempel på aktiviteter är öppna seminarier med konstnärer och föreningar samt konserter som arrangeras på olika platser. Ibland ordnas guidade visningar med buss runt om i Botkyrka. Andra gånger ordnas guidade promenader i lite lugnare tempo, med sittplatser och hörslinga. Visningarna kan exempelvis handla om Botkyrkas nutid, historia, kultur och natur. I samarbete med föreningar bjuds äldre in till nya platser att mötas på genom rörliga aktiviteter men också lugnare stunder.

Äldreveckan anordnas varje år i Botkyrka och är ett samarbete mellan föreningar, organisationer och kommunala verksamheter. Syftet med äldreveckan är att hjälpa äldre att hitta nya vägar till aktiviteter och att stödja föreningar och kommunala verksamheter i nyskapande av aktiviteter. Under äldreveckan ordnas temabaserade fester, föreläsningar och film- och musikföreläsningar.

Biblioteken

För att alla ska kunna ta del av bibliotekens utbud har biblioteken i Botkyrka anpassad service för äldre kommuninvånare som behöver det. ”Boken kommer” är en tjänst som innebär att du som har svårt att själv ta dig till biblioteket kan få böcker skickade hem utan att det kostar dig något. Detta gäller oavsett var i kommunen du bor och om du bor i ett vård- och omsorgsboende eller inte. För att nå de som behöver ”boken kommer” samarbetar biblioteken med hemtjänsten och heminstruktören¹.

För dem som inte längre kan läsa böcker med vanlig text finns det böcker som tryckts med extra stor stil, så kallade storstilsböcker. För dem som inte vill eller kan läsa tryckta böcker, finns möjlighet att låna talböcker. Både bibliotek och enskilda låntagare har rätt att ladda ner talböcker och på biblioteken får man lära sig att själv ladda ner talböcker hemifrån. Man kan också få talböckerna kostnadsfritt hemsända med posten eller levererade med boken kommer-tjänsten.

Digital delaktighet – att använda internet

Botkyrka arbetar tillsammans med andra aktörer för att fler ska kunna ta del av information och utträta vissa tjänster via internet. Internet är en av dagens viktigaste informationskanaler och därför är tillgång till internet en demokratifråga. Kommunen vill att alla medborgarna ska ha goda förutsättningar att följa samhällsutvecklingen och att utträta vardagssysslor digitalt. Men många äldre har begränsade kunskaper om datorer och internet. Som hjälp anordnar biblioteket enskild handledning för datorovana, upplåter lokal till Seniornet² för kurser och hjälper till att lotsa medborgare vidare till utbildningar.

Mötesplatser och friluftsliv

Att bli äldre kan innebära färre sociala relationer än tidigare. Samtidigt vet vi att tillgången till ett socialt nätverk ger bättre hälsa. Att besöka en mötesplats för äldre kan vara ett sätt att utöka sitt sociala nätverk. Här kan man träffa andra, träna och delta i sociala aktiviteter.

I Botkyrka finns två kommunala mötesplatser riktade till äldre, i Tumba och i Grödinge. Mötesplatserna är till för kommuninvånare som är 60 år och äldre och bygger på att frivilliga driver verksamheten och formar utbudet. På mötesplatserna kan du exempelvis träna på gym, delta i vattengymnastik eller i studiecirkel. I kommunen finns också många naturliga mötesplatser som det lokala centrumet eller kaféet. Mötesplatser skapas också när människor med samma intresse träffas.

Ofta är det redan aktiva personer som besöker mötesplatser och aktiverar sig på olika sätt, men vi vill också nå dem som inte redan är aktiva. Därför behöver innehållet på mötesplatserna utvecklas och med hjälp av engagerade frivilliga krafter kan mötesplatser etableras i fler delar av kommunen. Samtidigt är det viktigt att kommunala mötesplatser inte tar över det arbete som ideella föreningar bedriver.

¹ I kommunen finns en syn- och hörselinstruktör som hjälper kommuninvånare med hörsel- och synhjälpmedel och informerar om sådant som kan underlätta vardagen för den med en syn- eller hörselnedsättning.

² Seniornet är en ideell IT-förening för äldre.

I Botkyrka finns stora grönområden. Att vara ute i naturen är en form av friskvård som bidrar till hälsa och välmående. Men för att alla ska ha tillgång till dessa grönområden behöver kommunen underlätta för människor att vistas i och ta sig till grönområdena. Kommunen ska förenkla för medborgarna att ta sig ut i naturen med kollektivtrafik och skapa tydligare entréer till grönområdena med parkeringsplatser, bänkar och skyltar. I naturen kan vi öka tillgängligheten och tryggheten genom att märka ut leder och promenadslingor och genom att belysa vissa platser. Det kan behövas parkbänkar längs promenadsträckan, där man kan sätta sig för att vila, och det är viktigt med bra information om natur- och kulturområdena och hur man kan ta sig dit.

Ett rikt föreningsliv och frivilliga krafter

Det finns flera föreningar och organisationer som både engagerar och består av äldre. Verksamheten varierar i utformning, från kultur- och fritidsverksamhet till en mer omsorgsinriktad verksamhet. Föreningarna bidrar till att skapa innehåll i vardagen och meningsfullhet i livet för äldre. Här är kommunens roll att uppmuntra och ge stöd åt föreningar och studieförbund.

Föreningarna är viktiga för kommunen på flera sätt. De hjälper oss att nå ut med information och de anordnar aktiviteter själva och tillsammans med kommunen. I samarbetet med föreningarna får kommunen värdefulla synpunkter och nya idéer för hur arbetet för gruppen äldre kan utvecklas ytterligare. I och med att föreningarna verkar i olika kommundelar når de många och finns nära medborgaren.

För den äldre kan föreningarna innebära ett socialt nätverk och ett stöd, och frivilliga krafter kan fylla en viktig roll som ett komplement till den kommunala äldreomsorgen. När det finns intresse från frivilliga personer att erbjuda socialt stöd, eller att ordna aktiviteter för äldre inom omsorgen, behöver kommunen kunna ta emot och stötta den frivilliga verksamheten. Kommunen ska därför arbeta för att öka volontärverksamheten.

Uppsökande verksamhet

Syftet med den uppsökande verksamheten är att förebygga och förhindra ensamhet och isolering. Uppsökande verksamhet kan bidra till ökad trygghet och att fler äldre kan bo kvar hemma längre. Både landstinget och kommunen har uppsökande verksamhet riktad till äldre. Exempelvis skickar Botkyrka kommun ut information till alla 80-åringar om den service, vård och omsorg som kommunen erbjuder. Landstinget erbjuder hälsosamtal till personer som fyller 75 år, i syfte att ge bättre förutsättningar att hantera åldrandet. I samtalet berörs bland annat hälsa, fysisk aktivitet, kost, social gemenskap, delaktighet och boendesituation.

Det är viktigt att kommunen och landstinget hittar former för att samverka för medborgarnas bästa. Därför ska kommunen på prov arbeta med att ta fram ett bra komplement till landstingets hälsosamtal. Tanken är att medborgarna vid hälsosamtalet även ska få relevant information från kommunen om till exempel mötesplatser för äldre, vilka aktiviteter som anordnas för denna grupp och hur man ansöker om bostadsanpassning, omsorgsinsatser eller bostäder för äldre. Det är även viktigt att förmedla att kommunens äldreomsorg och socialtjänst finns där vid behov, som exempelvis vid förlusten av en partner. Sorgen kan bidra till att man orkar

mindre, att man isolerar sig hemma och blir mindre aktiv i allmänhet. I en sådan situation behövs ett socialt skyddsnät. Här kan kommunens uppsökande verksamhet vara till hjälp.

Ett högre deltagande

I kommunen finns ett stort utbud och goda förutsättningar för att vara med på fysiska och kulturella aktiviteter, att själv vara delaktig i att utforma aktiviteter, och att umgås med andra. Utmaningarna för kommunen handlar främst om att nå ut till alla med information och att motivera till deltagande.

Vi vet att fysisk aktivitet minskar ångest och oro, och att sociala aktiviteter kan minska ensamheten. Men att delta i en aktivitet eller att ta sig till en träfflokal kan vara svårt, och om man redan känner sig ensam kan hindren kännas större. Även när det gäller fysisk aktivitet finns många upplevelser av hinder. Man kanske är ovan att träna eller röra sig, tror att besvären förvärras, att det skulle vara för sent att börja på äldre dar, eller att man måste träna hårt och länge för att det ska ge effekt.

Kommunen ska förbättra informationen om utbudet av aktiviteter, mötesplatser och friluftsområden. Informationen ska vara tydlig och finnas på flera språk och i olika format. Kommunen kan också i sina olika roller bli bättre på att lotsa var och en vidare. Inom äldreomsorgen kan syn- och hörselinstruktören och biståndshandläggarna sprida information och uppmuntra till deltagande vid kontakt med brukare. Ytterligare ett sätt att nå och stödja fler äldre kan vara att etablera äldrelotsar som finns på medborgarkontoren eller att utveckla medborgarkontorens utbud så att det bättre tillgodoser äldres behov. Genom hemtjänstinsatsen ledsagning beviljas brukare stöd att ta sig till aktiviteter och mötesplatser.

Aktiviteter bör utformas så att förutsättningarna är goda för många att delta. Kommunens aktiviteter ska var öppna för alla och det ska inte kosta mycket att delta. Aktiviteterna bör främja nya relationer och gemenskap. Eftersom det blir vanligare att äldre bor kvar hemma behövs det aktiviteter i alla delar av kommunen och mötesplatser i fler delar av kommunen. Detta kan kommunen förverkliga genom samverkan med föreningar och bostadsbolag. Tillgängliga färdssätt gör det möjligt för fler, än bara de som bor i närheten, att delta.

Detta ska kommunen utveckla³

I kommunen finns stora möjligheter att vara aktiv. Äldre ska ha goda förutsättningar att delta i sociala, kulturella och fysiska aktiviteter. Kommunen ska arbeta för att äldre Botkyrkabor mår bra och håller sig friska längre.

Löfte	Ansvarig
1. Kommunen ska underlätta för äldre att vistas i och ta sig till kommunens grönområden.	Samhällsbyggnadsnämnden, vård- och omsorgsnämnden
2. Kommunen ska stötta initiativ från medborgarna i att erbjuda socialt stöd, eller att ordna aktiviteter för äldre inom äldreomsorgen. Kommunen ska arbeta för att volontärverksamheten ska öka.	Kultur- och fritidsnämnden, vård- och omsorgsnämnden,
3. Kommunen vill ta fram ett komplement till landstingets hälsosamtal.	Vård- och omsorgsnämnden
4. Kommunen ska förbättra informationen om utbudet av aktiviteter, mötesplatser och friluftsområden.	Kultur- och fritidsnämnden, samhällsbyggnadsnämnden, vård- och omsorgsnämnden
5. Kommunen ska i sina olika roller bli bättre på att lotsa äldre vidare till aktiviteter och mötesplatser, och motivera till deltagande.	Kultur- och fritidsnämnden, socialnämnden, vård- och omsorgsnämnden
6. Aktiviteter ska utformas så att många kan delta.	Kommunstyrelsen, kultur- och fritidsnämnden
7. Kommunen ska arbeta för att det ska finnas aktiviteter och träffplatser i fler kommundelar genom samverkan med föreningar och bostadsbolag.	Kultur- och fritidsnämnden, samhällsbyggnadsnämnden, vård- och omsorgsnämnden

³ För information om hur kommunen kommer arbeta med nedanstående löften, se bilaga 1.

Antti

76 år. Född i Österbotten i Finland. Bor i en hyreslägenhet i Tullinge tillsammans med frun och två katter.

Antti var 25 år när han kom till Sverige för att arbeta. Han fick jobb på Alfa Laval och bosatte sig i Tullinge redan då. I Finland arbetade han med allehanda jordbrukssysslor på hemortens bondgårdar.

När han kom till Sverige kunde han inte svenska.

”Jag har aldrig gått någon kurs i svenska. Jag har lärt mig själv. Men jag har ju haft arbetskompisar som pratat svenska – även fast många var finnar.”

Frun har varit hemmafru och har aldrig riktigt lärt sig svenska.

Barnen, två pojkar och en dotter, kan finska eftersom det var språket som talades hemma. Dottern bor nu i Malmö, men sönerna är kvar i Botkyrka. Antti har fem barnbarn. Han tycker att det är lite synd att bara tre av dem kan finska.

Antti tycker att hans svenska är hyfsat bra, men han är lite bekymrad inför framtiden.

”Jag kan prata och förstå svenska än. Men jag vet inte hur pass bra jag kan ha den kvar. Nu när jag har gått i pension umgås jag mest med andra finstalande. Men jag tittar mycket på svensk TV och läser svenska tidningar. Jag hoppas att det hjälper.”

Han tycker om sin trerummare som ligger en bit från pendeltågsstationen. Enda nackdelen är att det inte finns bastu.

Han känner sig inte särskilt ensam. Frun och barnen finns ju och så bor några goda vänner i trakten. Men han har inte så mycket kontakt med grannarna.

Antti är medlem i den lokala finska pensionärsföreningen och åker på gruppresor som föreningen arrangerar, till exempel kryssningar till Helsingfors. Då får han chansen att utöva sin stora passion: att dansa finsk tango.

Han säger att han mår bra, trots att läkaren menar att han borde äta mindre socker. Däremot har han börjat oroa sig för fruns minne och att hon ska utveckla demens. Det är mer och mer han som måste ta hand om hushållet, och frun, numera.

Han har ingen egen erfarenhet av den kommunala äldreomsorgen.

”Om jag eller frun skulle behöva anlita hemtjänst, hoppas jag att vi kan få hjälp på finska. Annars blir det nog svårt. Och så får personalen inte vara allergisk mot katter.”

Ett tryggt och tillgängligt boende

Är det någonstans vi alla ska kunna känna oss trygga så är det i vårt hem. Kommunen har ett bostadsförsörjningsansvar för alla kommuninvånare. Att planera bra bostäder och trygga, tillgängliga⁴ boendemiljöer för äldre är en fråga för kommunens generella boendeplanering. Kommunen har också ett särskilt ansvar för de äldre som behöver särskilda boendeformer enligt socialtjänstlagen. Äldre vill bo på olika sätt och förutsättningarna ser olika ut. Det är en trygghet att veta att det finns en väl fungerande äldreomsorg om behovet skulle uppstå.

Var och en väljer sitt boende och planerar sin boendesituation, men kommunen måste skapa förutsättningar för att det ska finnas något att välja bland. Detta kan kommunen göra genom att ha äldre i åtanke vid renovering av bostäder och vid nybyggnation. Kommunen ska också medverka till och skapa förutsättningar för etablering av olika boendeformer riktade till äldre.

Hur bor äldre i Botkyrka?

Många äldre i Botkyrka flyttade till kommunen under 1960- och 70-talen då stora delar av dagens Botkyrka växte fram, och det är många som bor kvar i den bostad de då flyttade till. Drygt hälften i åldersgruppen 65 år och äldre bor i bostäder från 70-talet. I åldersgruppen 65–74 år bor ungefär hälften i villor och radhus. Högre upp i åldrarna är denna andel mindre.

Ekonomiska förutsättningar styr ofta valet av boende. En ekonomisk tröskel kan vara orsaken till att man bor kvar i nuvarande bostad i stället för att flytta till en mer lättkött och anpassad bostad. En stor andel äldre bor i miljonprogrammets bostäder i Hallunda, Alby, Fittja och Norsborg. Dessa bostäder har hiss men är i övrigt inte anpassade för äldre personer som har svårt att gå eller andra funktionsnedsättningar. Många vill bo kvar i sitt hem även när en försämrad hälsa ändrar förutsättningarna. Då kan det bli aktuellt med insatser för att öka tillgängligheten i det egna huset eller lägenheten för att man ska kunna bo kvar med en god livskvalitet.

Den äldre befolkningen växer och de allra flesta över 65 år bor inte på ett vård- och omsorgsboende, utan befinner sig på den ordinarie bostadsmarknaden. Därför är det viktigt att kommunen tänker på äldres behov vid renovering och nybyggnation. Detta gäller inte minst i den planerade förnyelsen av miljonprogrammen. Kommunen kan på olika sätt möjliggöra kvarboende för äldre.

Hur vill man som äldre bo?

Kvinnor ställer i regel högre krav på boendet än män. Gemensamt är dock önskemål om närhet till dagligvaruhandel, kommunikationer, primärvård och tillgänglig utemiljö. Generellt kan vi se att viljan att flytta ökar i det senare stadiet av livet. Det har ofta att göra med försämrad hälsa som innebär en flytt till en mindre och mer tillgänglig bostad, eller till ett vård- och omsorgsboende.

⁴ Tillgänglighet är ett begrepp som används för att beskriva hur pass väl en verksamhet, plats eller lokal fungerar för personer med funktionsnedsättning. Här ingår lokalernas utformning, tillgången till information och ett bra bemötande.

Det har etablerats fler boendeformer för äldre på senare tid. Det gör att en flytt till ett vård- och omsorgsboende oftast inte är aktuellt så länge hemtjänst och hemsjukvård kan tillgodose medicinska och praktiska behov. Men man kan ändå känna sig otrygg och ensam, och då kan seniorboenden och trygghetsbostäder på den ordinarie bostadsmarknaden vara ett bra alternativ. I dessa typer av mellanboenden finns möjlighet till gemensamma aktiviteter och sociala kontakter. På så vis finns en förebyggande och hälsofrämjande funktion. Mellanboenden kan också avlasta trycket på vård- och omsorgsboenden när den äldres behov av vård inte är så stort, utan handlar om trygghet och fysisk boendemiljö.

Många äldre väljer att inte flytta. Att behöva flytta för varje ny krämpa som dyker upp är heller inte något som ska behövas. Är bostaden tillgänglig och väl fungerande är det ofta en bra lösning att bo kvar. För samboende personer är heller inte ensamhet och oro vanligen ett problem.

Ett anpassat hem

Får du svårt att röra dig kan det innebära att ditt hem behöver anpassas. Personer med funktionsnedsättning, däribland vissa äldre, kan ansöka om bostadsanpassningsbidrag för att på så vis göra hemmet tillgängligt. Bidraget kan exempelvis användas till att ta bort trösklar, byta ut badkar mot duschplats eller att montera en rullstolsramp utomhus.

I Botkyrkas bostadsbestånd finns det generellt brister i tillgängligheten. Det innebär att utformningen av bostaden och bostadsmiljön kan begränsa hur vissa äldre kan röra sig i och använda sig av bostaden. För att kunna skapa tillgängliga bostäder måste de som planerar och genomför ombyggnationerna förstå äldres begränsningar och vilka hinder de upplever i vardagen. Arkitektur, form och design ska fungera för alla. Tillgängliga bostäder och boendemiljöer är på så vis nödvändigt för vissa, samtidigt som det underlättar för många och gör vardagen bekväm för alla. Många av de hinder som begränsar boendemiljöns tillgänglighet är enkla att åtgärda, men enklast av allt är att göra rätt från början.

För att inte skapa fler hinder när de gamla hindren tas bort ska kommunens upphandlingar ställa krav på tillgänglighet och universell utformning. Tillgänglighetsperspektivet ska ingå som en naturlig del vid kommunens upprustning och nyinvesteringar. Så kallade ”passa-på-åtgärder”⁵ är både kostnadseffektiva och leder till besparing av arbetstimmar.

Hjälp och trygghet i det egna hemmet

När du behöver hjälp från andra för att klara din vardag är det kommunens roll att erbjuda vård och omsorg. Men det innebär inte nödvändigtvis att du flyttar till ett vård- och omsorgsboende. Hemtjänsten ger omvårdnad och hjälp i ditt eget hem. Syftet är att den som vill ska kunna bo kvar hemma och få hjälp med det som är tungt att göra själv. Kommunen arbetar hela tiden för att hemtjänsten ska upplevas som trygg och tillförlitlig. Detta är viktigt för att kunna möta efterfrågan om att få

⁵ Passa-på-principen är ett sätt att hålla nere kostnader. Vid nya inköp eller andra förändringar passar man på att förbättra tillgängligheten.

vård och omsorg i det egna hemmet. Kommunens mål är att skapa förutsättningar för att volontärverksamheten ska öka. Frivilliga krafter kan utgöra ett socialt stöd som skapar trygghet.

Är du äldre eller har en funktionsnedsättning kan du också få hjälp av Botkyrkafixaren. Botkyrkafixaren kan till exempel hjälpa till med att byta glödlampor eller sätta upp och ta ned gardiner. Botkyrkafixaren är en service, men syftet är också förebyggande, att äldre inte ska ramla och skada sig. Skulle behovet av Botkyrkafixaren öka finns möjligheten att utöka denna funktion.

Våld i hemmet, i nära relationer, förekommer även bland äldre. Är du kvinna och utsatt för våld, kränkningar, hot eller övergrepp av någon i din närhet kan du kontakta kvinnorådgivningen i Botkyrka. Här kan du få praktiskt stöd och samtalsstöd både enskilt och i grupp.

Tekniska lösningar och hjälpmedel

Utveckling av tekniska lösningar och hjälpmedel kan bidra till att äldre klarar sig bättre i sitt hem. Oftast är det landstinget som erbjuder hjälpmedel som rollatorer och hörapparater. I kommunen finns en syn- och hörselinstruktör som hjälper kommuninvånare med hjälpmedel för syn och hörsel och informerar om sådant som kan underlätta vardagen. Det finns också tekniska lösningar för att skapa trygghet i hemmet. Som äldre i Botkyrka kan du få trygghetslarm. Larmet bär man med sig och om man skulle ramla, känna sig orolig eller bli akut sjuk, larmar man till kommunens personal som då kommer.

Efterfrågan på teknikstöd förväntas öka bland äldre. Det finns exempelvis hjälpmedel som underlättar för personer med nedsatt minnes- och orienteringsförmåga att hålla reda på tiden och att planera sin dag. Det kan handla om påminnelser av olika slag, planeringskalendrar och mer avancerade elektroniska hjälpmedel. Även för anhöriga finns hjälpmedel som larmmattor och passagelarm.

Eftersom framtidens äldre kommer att vara mer teknikvana räknar vi i kommunen med att efterfrågan på teknikstöd i olika former av kommunikation kommer att öka. En mobil robot i hemmet skulle kunna underlätta kontakten med familjemedlemmar och vårdpersonal. Denna typ av teknikstöd för äldre och inom äldreomsorgen är ett område som ständigt utvecklas och bidrar till att äldre kan leva självständigt längre. Kommunen ska aktivt bevaka och dra nytta av utvecklingen som kan bidra till äldres självständighet och välmående. Kommunen ska vara öppen för och ta initiativ till att pröva nya tekniska lösningar och hjälpmedel.

Olika boendeformer

I en kommun finns en mängd olika bostäder, vissa av dem mer lämpliga för äldre än andra. Seniorboenden, trygghetsbostäder och bostadsrätter i en 55-plusförening är olika boendeformer på den vanliga bostadsmarknaden, men som vänder sig till en specifik målgrupp. Kommunen kan styra och påverka bostadsbeståndet tillsammans med exempelvis byggherrar och fastighetsägare. Vård- och omsorgsboenden är en särskild boendeform som kommunen har ansvar för att inrätta. Det är hos kommunen du ansöker om att få plats på ett vård- och omsorgsboende. Kommunen har även ett

antal servicelägenheter som innebär att du bor i en egen lägenhet och har tillgång till sjuksköterska, läkare och hemtjänst. En tendens är att efterfrågan på servicelägenheter minskar.

Seniorboenden och trygghetsbostäder

Vad som menas med seniorboende varierar. Oftast menar man en boendeform som riktar sig till personer över en viss ålder. Ibland är bostäderna tillgänglighetsanpassade och det finns ett visst serviceutbud. Det finns också bostäder och lägenheter som är anpassade och har bra förbindelser i närheten men som riktar sig till alla. I Tumba och Tullinge finns det 55-plusboenden som är bostadsrätter för personer som är 55 år och äldre. I dagsläget finns det också ett seniorboende med hyreslägenheter i Tullinge. Bostäderna är tillgänglighetsanpassade, har närhet till kommunikationer och det finns en möteslokal för de boende. Planer finns på att utöka antalet seniorboenden samtidigt som konceptet utvecklas ytterligare vad gäller trygghet, tillgänglighet och service.

Ett begrepp och en boendeform som etablerats på senare år är trygghetsbostäder. Enligt Boverkets definition är detta en boendeform som riktar sig till personer som är 70 år och äldre. I konceptet ingår bostadslägenheter, utrymme för de boendes måltider, hobby- och sällskapsrum och personal som dagligen kan hjälpa de boende på olika sätt. I trygghetsbostäder finns möjlighet att äta gemensamma måltider och delta i aktiviteter. I Botkyrka har vi ännu inga trygghetsbostäder, men kommunen har ambitionen att definiera och utveckla ett eget trygghetsboendekoncept. Det är viktigt att det finns alternativ i boendebudet för äldre, kommunen ska därför skapa förutsättningar för etablering av fler boendeformer för äldre.

För att utveckla dagens bostadsbestånd behöver bostadsmarknadens aktörer samarbeta. Det har visat sig att samverkan mellan olika kommunala förvaltningar och bostadsbolag är lösningen för att få till stånd fler boendeformer för äldre. Genom att exempelvis komplettera en lämplig fastighet med personal och service kan ett trygghetsboende komma till stånd. Botkyrkabyggen och kommunen har inlett ett samarbete för att få till ett trygghetsboende, och kan även samarbeta vid renoveringen av miljonprogrammets hus för att skapa fler tillgängliga och trygga bostäder.

Äldre förväntas i högre utsträckning själva ta initiativ till att utveckla sitt boende efter egna idéer. Kommunen behöver därför utveckla samarbetsformer för att ta emot initiativ från äldre medborgare och vägleda initiativen till verklighet. Höga boendekostnader i nyproduktionen hindrar generellt äldre från att flytta till anpassade och mer tillgängliga bostäder. Här har bygg- och fastighetsbranschen det största ansvaret för att på olika sätt pressa kostnaderna.

Vård- och omsorgsboenden

För dig som behöver mer omsorg och trygghet, än vad som är möjligt att få i ditt eget hem, finns vård- och omsorgsboenden. I Sverige har antalet platser på vård- och omsorgsboenden minskat över tid. Ett vård- och omsorgsboende i dag skiljer sig från vad man förr kallade ålderdomshem och en hög ålder betyder inte en given plats. För

att få flytta till ett vård- och omsorgsboende behöver du ansöka hos kommunen och få ett beslut om plats.

Det finns många faktorer som kan påverka det framtida behovet av vård- och omsorgsboenden: medicinteknik, forskning och utveckling inom demensvård, förebyggande och hälsofrämjande insatser och tillgången till fler mellanboenden för äldre. Men vi vet att det på sikt kommer att behövas fler vård- och omsorgsboenden. Samtidigt är vissa av kommunens lokaler gamla och behöver renoveras eller ersättas. Till exempel kommer Tumba äldreboende avvecklas i sin nuvarande form. Ett nytt vård- och omsorgsboende är planerat till 2017, och det kommer behövas fler vård- och omsorgsboenden med demensinriktning. Ett problem är brist på byggklar mark och därför ska behov av nya boenden finnas i åtanke i planer för hur Botkyrkas mark ska användas.

Den betydelsefulla närmiljön

Bostadens omgivning och närmiljö har stor betydelse för äldre. En förutsättning för att äldre ska kunna bo kvar och ha ett självständigt och aktivt liv är att omgivningen är tillgänglig. Det kan innebära närhet till kollektivtrafik, privat- och offentlig service, och att utomhusmiljön är lättframkomlig inom stadsdelen. Upplysta gångbanor och väl synliga skyltar ökar också tryggheten och tillgängligheten.

Kommunen har ansvar för att ta bort alla enkelt avhjälpna hinder på offentliga platser och i lokaler som allmänheten har tillträde till. Att avhjälpa hindren kan vara allt från att sätta in en rullstolsramp till att kontrastmarkera trappor. Oftast handlar det inte om några stora ombyggnationer. Vi ska se över tillgängligheten i kommunens egna verksamheter och på allmänna platser och rätta till bristerna. På så sätt förbättras den fysiska miljön för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Kommunen har som tillsynsmyndighet en viktig uppgift i att granska hur privata fastighetsägare följer kraven på tillgänglighet och enkelt avhjälpna hinder. Fungerande tillsyn är avgörande för att vi ska komma tillrätta med bristerna i den fysiska miljön. Botkyrka kommun är ansluten till Västra Götalandsregionens tillgänglighetsdatabas som är ett verktyg för att underlätta arbetet med enkelt avhjälpna hinder. Tillgänglighetsdatabasen samlar besöksinformation om en plats eller lokals tillgänglighet. Via kommunens webbplats kan du ta del av informationen. Än så länge omfattar tillgänglighetsdatabasen bara lokaler där Botkyrka kommun bedriver verksamhet. Men tanken är att databasen i framtiden ska ha information även om andra lokaler och platser, exempelvis promenadvägar och köpcentrum.

Botkyrka prioriterar att närmiljön är tillgänglig, men det är viktigt att man även enkelt kan ta sig mellan kommundelar. Att kunna röra sig mellan kommunens olika områden ger fler möjligheter och ett större utbud. Äldre som har svårt att resa med den vanliga kollektivtrafiken kan ansöka om färdtjänst hos kommunens medborgarkontor, men kommunen ska också arbeta för att förbättra de allmänna kommunikationerna.

Detta ska kommunen utveckla⁶

Kommunen ska på olika vis möjliggöra ett bra boende och boendemiljö för äldre:

Löfte	Ansvarig
8. Kommunen ska arbeta för fler alternativ i utbudet av boendeformer för äldre.	Kommunstyrelsen, samhällsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden, vård- och omsorgsnämnden
9. Tillgänglighetsperspektivet ska ingå som en naturlig del vid kommunens upprustning och nyinvesteringar.	Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden, kultur- och fritidsnämnden, kommunstyrelsen, samhällsbyggnadsnämnden, socialnämnden, tekniska nämnden, vård- och omsorgsnämnden
10. Kommunen ska aktivt bevaka och dra nytta av utveckling av teknik och hjälpmedel som kan bidra till äldres självständighet och välmående. Kommunen ska vara öppen för, och ta initiativ till, att pröva nya tekniska lösningar och hjälpmedel.	Samhällsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden, vård- och omsorgsnämnden
11. Minst ett nytt vård- och omsorgsboende ska planeras under äldreplaneperioden.	Samhällsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden, vård- och omsorgsnämnden
12. Tillgängligheten i kommunens egna verksamheter och på allmänna platser ska ses över och bristerna ska rättas till.	Samhällsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden
13. Kommunens ambition är att tillgänglighetsdatabasen i framtiden ska ha information om fler lokaler och platser i kommunen, exempelvis promenadvägar och köpcentrum.	Kommunstyrelsen, samhällsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden

⁶ För information om hur kommunen kommer arbeta med nedanstående löften, se bilaga 1.

Meryem

70 år. Född i sydöstra Turkiet. På Meryems pass står det "turk", men hon påpekar att hon är syrian. Hon kom till Sverige 1975 som religiös flykting tillsammans med maken och deras tre döttrar.

De bosatte sig vid sin ankomst i en hyreslägenhet i Alby men i dag bor Meryem i ett radhus i Norsborg tillsammans med sin make.

Hennes modersmål är syrianska. När hon kom till Sverige kunde hon inte ett ord svenska.

Meryem var analfabet men lärde sig att läsa och skriva på SFI. Hon tycker inte själv att hon kan svenska så bra. Hon umgås mest med andra syrianer och använder inte svenska dagligen.

När Meryem kom till Sverige hade hon aldrig förvärvsarbetat.

"I Turkiet var jag hemmafru och tog hand om hushållet, barnen och mina föräldrar. Väl i Sverige fick jag ett jobb på storkök. Diskade och städade."

Hon hade gärna arbetat med matlagning, är riktigt bra på det.

Maken har haft ett eget skomakeri och även jobbat på Scania. Han har lärt sig bra svenska.

De trivs i sitt radhus som har en liten trädgård, och har flera goda grannar att umgås med.

Deras fem barn och barnens familjer bor i närheten. De har åtta barnbarn, och hittills två barnbarnsbarn.

Meryem brukar känna sig ensam ibland, trots att släkt och vänner finns i närheten.

"Jag tror att jag skulle känt mig mindre ensam om vi hade bott kvar i hemlandet. Där skulle jag ha tagit hand om barnbarn och barnbarnsbarn. Här i Sverige sätts de på dagis i stället."

Barnbarn och barnbarnsbarn och kyrkan är hennes största intressen i livet.

Hon känner sig ganska frisk, är bara lite trött i benen då och då. Maken däremot har hjärtproblem. Barnen hjälper till att sköta läkar- och sjukhuskontakterna. Det kan vara svårt med vårdterminologin. Ibland bokar personalen på vårdcentralen en auktoriserad tolk.

Meryem önskar att hon och maken kan fortsätta att klara sig själva när de blir äldre. Men om nödvändigt kan hon acceptera kommunal omsorg, eftersom barnen har mycket annat att göra.

"Men för att jag ska vilja ta emot kommunens hjälp måste jag kunna förstå personalen, och de mig. Så man borde kunna få hjälp på sitt eget språk."

Och så ska man ta hänsyn till religionen.

"Om jag var tvungen att flytta till ett äldreboende skulle jag vilja att prästen kom dit regelbundet – minst en gång i veckan."

En god omsorg

När vi blir äldre kan vi komma till en punkt då vi behöver hjälp från andra för att klara oss i vår vardag. Vid detta steg i livet är det kommunens roll att erbjuda en god omsorg. Hjälpen kan se olika ut och anpassas efter var och ens behov.

Äldreomsorgen utgår ifrån den nationella värdegrunden och kommunens arbete handlar om att omsätta värdegrunden i praktiken:

Alla som får äldreomsorg ska leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. Det handlar om självbestämmande, trygghet, meningsfullhet, integritet och delaktighet samt att få ett gott bemötande och insatser av god kvalitet.

Vi lever allt längre och har fler friska år i livet, men också fler sjuka år. På sikt kommer personer som är 65 år och äldre utgöra en större andel av kommunens befolkning. Vi kan hålla oss friska längre, men med tiden kommer många att behöva vård. Kvaliteten på vården är viktig för dagens och framtidens äldre. Många anser att det är viktigare att vården är bra än att den är nära, samtidigt vill många gärna få vård i sin egen bostad. Framtidens behov av äldreomsorg kommer att påverkas av forskning inom medicin, hälsa och omsorg, och av förebyggande- och hälsofrämjande arbete.

Att få äldreomsorg

När man som äldre har svårt att klara sin vardag har man rätt att få stöd från kommunen. Detta är en rättighet som styrs av socialtjänstlagen. För att få stöd i form av äldreomsorg kan du ansöka om detta hos kommunen, både skriftligt och muntligt. Även anhöriga kan ta initiativ till en ansökan. När kommunen får in en ansökan görs en utredning av en handläggare och sedan fattas beslut om stödinsatser. Behovet ska styra bedömningen av vilken hjälp den äldre ges. När beslutet är fattat informeras den äldre. Det är viktigt att motivera målet med stödinsatserna. Insatserna ska inte ta över det personen kan göra själv. Detta är ett centralt förhållningssätt inom hela äldreomsorgen.

Äldreomsorgen ska ge äldre människor möjlighet att vara självständiga, trygga och ha en meningsfull tillvaro. Äldreomsorgen drivs i olika former för att möta äldre människors olika behov av stöd. Genom hemtjänsten kan man få service och omvårdnad i sitt hem, men det finns också insatser för att stimulera social kontakt och aktivering. På vård- och omsorgsboendet hyr man en lägenhet eller ett rum och har tillgång till omsorg och tillsyn dygnet runt. På boendet finns omvårdnadspersonal, tillgång till sjuksköterska dygnet runt och en läkare som är knuten till boendet. En dietist arbetar med samtliga vård- och omsorgsboenden tillsammans med sjuksköterskan och omsorgspersonalen. Sjukgymnast och arbetsterapeut arbetar för att ge individen förutsättningar för att förbättra och behålla förmågor. Alla som arbetar inom äldreomsorgen är skyldiga att rapportera och utreda om vi ser brister eller missförhållanden och om det sker vårdskador. Åtgärder ska i dessa fall vidtas för att förebygga att det händer igen.

Alla som beviljas äldreomsorg får en personlig kontaktman. Kontaktmannen ser till att den äldre får den hjälp hon eller han behöver. Tillsammans skriver

kontaktmannen och den äldre en genomförandeplan där de kommer överens om på vilket sätt personen ska få hjälpen och stödet. Utgångspunkten är behoven och önskemålen. Kontaktmannaskapet ska vara tydligt och kontaktmannen välkänd för både den äldre och den äldres närmaste anhöriga. Med tiden kan behoven förändras och för att den äldre ska få rätt hjälp och stöd ska beslut om insatser följas upp kontinuerligt. Samverkan mellan de olika professionerna inom äldreomsorgen bidrar till att den äldre får hjälp efter behov, på bästa sätt och i rätt tid.

Kommunen ska genomföra en förstudie för att utreda möjligheterna att bevilja våra äldre med omvårdnadsinsatser en extra hemtjänststimme som brukaren själv beslutar vad den ska användas för. Detta är ett utvecklingsområde inom biståndsbedömningen och hemtjänsten, som kommer att öka valfriheten för äldre.

Som vår nuvarande lagstiftning ser ut är det kommunen som beslutar vilken hjälp och vilket stöd som beviljas äldre. I takt med att samhället förändras kan kommunens beslutande roll just i detta avseende komma att tonas ned.

I omsorgen möts vi och våra olika behov

En god omsorg är att kunna möta individens behov på bästa sätt. Alla är olika och inom äldreomsorgen finns individer med varierande härkomst, hälsotillstånd, intressen och anspråk. Det ställer krav på hur en efterfrågad, utökad valfrihet ska tillgodoses. En viktig utmaning inom omsorgen är att tillgodose självbestämmande och inflytande. I omsorgen möts vi och våra olika behov, och arbetet för att möta dessa behov gör omsorgen intressant och mångfasetterad.

Demens

Demens är ett samlingsbegrepp för olika demenssjukdomar som drabbar hjärnan. Med hög ålder ökar risken för demenssjukdom, så med ökad medellivslängd blir demens vanligare. Följden är ett ökat behov av platser på vård- och omsorgsboenden med demensinriktning och tendensen är fortsatt ökning. Vård- och omsorgsboenden med demensinriktning är till för personer med demensdiagnos och omvårdnaden ska vara anpassad till behovet hos den drabbade. Vi vet i dag att förebyggande åtgärder kan påverka utvecklingen av demenssjukdom. Kommunen följer forskningsutvecklingen och har tagit fram en demensstrategi för att kunna ge bra stöd när fler äldre drabbas av demens.

Kommunen har tillsammans med landstinget arbetat fram ett gemensamt vårdprogram för personer med demenssjukdom eller kognitiv svikt, samt stöd till deras närstående. Programmet ger en samlad beskrivning av hälso- och sjukvård och omsorg för personer med demenssjukdom. Demensarbetet inom äldreomsorgen handlar i stor utsträckning om att möta personer med demenssjukdom på ett bra sätt och om samverkan över gränser. En demenssjuksköterska stödjer den sjuke och utbildar och stöttar anhöriga och personal. På alla demensavdelningar finns demenscoacher och även hemtjänstpersonal genomgår utbildning. Den som drabbas av demenssjukdom kommer med tiden att förlora olika förmågor. Den kulturella aspekten och den språkliga förmågan är viktiga i sammanhanget. Många äldre har ett annat modersmål än svenska och då är det viktigt med personal som kan ens modersmål och förstår den äldre.

Dagverksamhet är en beslutad hjälpinsats riktad till äldre. Det finns både social dagverksamhet och dagverksamhet för äldre med demenssjukdom. Dagverksamheten ger stöd att komma ut, träffa andra och vara med i olika aktiviteter. Syftet är att bryta ensamhet och hjälpa deltagaren att behålla fysiska och sociala förmågor. Deltagaren är själv med och utformar dagen och kan vara med på aktiviteter som gymnastik, promenader eller frågesport. Det finns ett ökat behov av dagverksamhet för äldre med demenssjukdom och även från anhöriga till personer med demenssjukdom finns en ökad efterfrågan. Dagverksamheten för personer med demenssjukdom ska därför utökas och bli mer flexibel kring öppettider för att kunna tillmötesgå olika individers behov. Vid behov ska det finnas dagverksamhet på helgen.

En interkulturell omsorg och finskt förvaltningsområde

Kommunen har undersökt uppfattningar och önskemål om kommunens äldreomsorg bland finsktalande pensionärer och andra äldre med utländsk bakgrund. Av undersökningarna framgår att äldreomsorgen i framtiden behöver ha avdelningar med språkliga och kulturella inriktningar på vård- och omsorgsboenden. Kommunen behöver också kunna erbjuda information om äldreomsorgen på andra språk än svenska. Ansökningar om vård- och omsorgsboenden från äldre med utländsk bakgrund ökar. Tidigare har man i större utsträckning vårdat sina nära i hemmet men här ser vi nu en förändring. I den mån det är möjligt försöker därför alltid kommunen ta hänsyn till språk- och kulturinriktning vid planering av omsorgen inom vård- och omsorgsboenden. Detta sker genom att personalens och brukarnas språkkunskaper matchas i så stor utsträckning som möjligt samt att språk- och kulturaspekten beaktas vid planeringen av nya boenden.

Botkyrka kommun ingår i det finska förvaltningsområdet och har därmed särskilt ansvar för att värna om det finska språket och kulturen, och ska kunna erbjuda äldreomsorg helt eller delvis på finska⁷. I dag har kommunen två avdelningar för finsktalande personer med demenssjukdom. Det finns ett uttalat intresse bland den finsktalande äldre kommunbefolkningen att få tillgång till vård- och omsorgsboenden med finsk inriktning. Beslut är även fattat av kommunen om att upphandla hemtjänst på finska. Syftet är att kunna erbjuda hemtjänst på finska till de brukare som så önskar.

Ambitionerna inom finskt förvaltningsområde är höga och förutsättningarna är goda. I Botkyrka finns många finsktalande pensionärer men det finns också många finskspråkiga bland omsorgspersonalen.

⁷ Den första januari 2010 fick Sverige en ny lag som ska stärka landets fem erkända nationella minoriteter och deras språk (Regeringens prop. 2008/09:158). I samband med detta blev ett antal kommuner, landsting och regioner förvaltningsområden för samiska, meänkieli och finska. Botkyrka är en av de utvalda kommunerna att ingå i det finska förvaltningsområdet.

Delaktighet och inflytande

För att vi i kommunen ska kunna göra rätt saker för de äldre inom äldreomsorgen är det viktigt att vi frågar och lyssnar på vad de äldre vill. Vård- och omsorgsboendet är den boendes hem. I detta stadium av livet är beroendet av andra större och självständigheten mindre. Kommunen har här ett stort ansvar och det ska förvaltas väl. Vad som gör att man trivs och känner sig trygg i sitt hem varierar, och därför är kommunen angelägen om att få höra de boendes tankar och synpunkter. Kommunen ska möjliggöra detta genom att skapa forum för inflytande och delaktighet på vård- och omsorgsboenden. Brukarråd som forum för inflytande ska utvecklas och bli bättre inom äldreomsorgen.

Det är genom genomförandeplanen du kan vara delaktig i hur dina stödinsatser genomförs inom äldreomsorgen. Arbetet med genomförandeplanen är högt prioriterat.

Äldre inom omsorgen och alla övriga kommuninvånare kan lämna synpunkter på kommunens verksamhet på webbplatsen, via synpunktskort, genom att ringa eller skriva brev. Detta är ett sätt för kommunen att få reda på vad medborgarna upplever är bra eller inte alls bra. Synpunkterna kan sedan användas för att förbättra verksamheten.

Kommunen samverkar med pensionärsföreningar genom kommunala pensionärsrådet (KPR). Pensionärsrådet, som består av politiker och representanter från pensionärsföreningar, för dialog om kommunaktuella frågor. KPR är rådgivande till andra kommunala organ och ska få möjlighet att påverka den kommunala verksamhetens innehåll och utformning.

En grundläggande förutsättning för medborgares delaktighet och inflytande är att det finns information om kommunens verksamheter, tjänster och planer. Informationen ska vara lättillgänglig, tydlig, aktuell och finnas på olika språk och i olika format.

Stöd till anhöriga

Anhörigstöd finns för att förebygga ohälsa hos anhöriga genom att synliggöra deras situation. Anhörigstödet är till för dig som stödjer en närstående, exempelvis genom att vårda din partner i hemmet, genom att stödja din förälder som är sjuk eller stötta din närstående som flyttat till ett vård- och omsorgsboende. Som anhörig har du rätt att ansöka om bistånd för egen del. Stödet är individuellt utifrån behov och önskemål men sker både individuellt och i grupp. Exempel på stöd är vägledning, stödsamtal, information och som komplement finns nätbaserat stöd. Kommunen vill hitta sätt att öka användandet av nätbaserat stöd. Det finns även ett indirekt stöd till anhöriga i form av korttidsboende, växelvård, dagverksamhet och avlösning i hemmet. Korttidsboende innebär att personen i behov av omsorg får en tillfällig plats på ett vård- och omsorgsboende. Kommunen ska arbeta för att anhörigperspektivet ska finnas med i alla verksamheter inom äldreomsorgen.

Mat och näring

Maten och måltiden är betydelsefull för hälsan och välbefinnandet, och en central del av omsorgen. En näringsrik kost bidrar till att man behåller hälsan och återhämtar sig efter sjukdom. Förutom att maten är näringsrik och av god kvalitet, spelar måltiden en viktig roll som källa till sociala kontakter. Måltiden ska vara en stund att se fram emot och maten omväxlande, samt tillagad och serverad med omsorg. Det är också viktigt att måltidsmiljön är behaglig.

I kommunen försöker vi i möjligaste mån anpassa måltiden efter de äldres önskemål och behov. Många mår bra av att äta mat från en bekant matkultur. De som får mat via hemtjänsten har på olika sätt valmöjlighet kring maten. Många vill också ha sällskap vid måltiden. Att tillgodose detta behov bland ensamboende äldre är något kommunen ska verka för. Maten tillagas med få undantag i kommunens egna kök vilket gör det möjligt för oss att säkerställa att maten håller god kvalitet. På kommande vård- och omsorgsboenden ska vi i kommunen sträva efter att det ska finnas tillagningskök. Två gånger per år utvärderas maten av dem som äter den. Genom att vara noga med kvaliteten, lyssna på de äldre som äter maten och göra dem delaktiga, ska vi erbjuda god, näringsriktig mat och en behaglig måltidsmiljö.

Kvalitetsarbete

Kommunens uppgift att bedriva en god omsorg innebär kvalitetsarbete på flera sätt och på flera nivåer. Våra värdighetsgarantier har sin utgångspunkt i Socialstyrelsens nationella värdegrund för äldreomsorgen och ska leva upp till varje människas behov av självbestämmande, integritet, trygghet, välbefinnande och ett gott bemötande. Värdighetsgarantierna visar vad som är kvalitet inom våra verksamheter och ska tydliggöra vad du som kommuninvånare kan förvänta dig av äldreomsorgen. Att ha möjlighet att delta i aktiviteter och att vara så frisk som möjligt är exempel på vad värdighetsgarantierna tar upp. Kommunen ska se till att du möter personal som förstår dina behov och ger vård och omsorg därefter. Det kan dessutom finnas behov av gemensamma insatser från både äldreomsorg, socialtjänst och hälso- och sjukvård till äldre med psykisk ohälsa eller missbruk och beroende. Hela tiden pågår arbete med att följa upp och förbättra kvaliteten, bland annat genom internkontroller och analys av brukarundersökningar.

En viktig del av äldreomsorgen är att få stöd och vård vid livets slutskede. På vård- och omsorgsboendet finns personal vid din sida, du kan få smärtlindring vid behov och dina närstående erbjuds stöd.

Arbetet inom äldreomsorgen ställer höga krav på personalens kompetens. Olika utbildningsinsatser görs som en del i arbetet att ge varje individ en god omsorg. Vård- och omsorgsnämndens kompetensförsörjningsstrategi anger mål och riktning för vad vi behöver kunna. För omsorgspersonalen är målet en fullgjord gymnasieutbildning motsvarande vård- och omsorgsprogrammet. Tekniska lösningar och hjälpmedel i omsorgsarbetet utvecklas ständigt. Att dra nytta av denna utveckling är nödvändigt då trycket på äldreomsorgen ökar. Genom att i större utsträckning använda oss av ny teknik hoppas vi i kommunen kunna frigöra mer tid till omvårdnad. Inom äldreomsorgen arbetar många människor och behovet av personal kommer att vara stort även i framtiden. Äldreomsorgen ska vara både en

god vård och omsorg och en attraktiv arbetsplats. Detta ska locka fler att vilja arbeta inom äldreomsorgen.

Genom förebyggande arbete, stimulans och innehåll i vardagen kan vi öka välbefinnandet bland äldre. På vård- och omsorgsboenden görs riskbedömningar av ett team bestående av hälso- och sjukvårdspersonal, enhetschef och omvårdnadspersonal. Teamet bedömer om det finns risk för att den boende kan falla, bli undernörd, få trycksår eller få försämrad munhälsa, för att kunna sätta in förebyggande åtgärder. Detta tänk finns även inom hemtjänsten där personalen är observant på förändringar hos den äldre. Felmedicinering kan orsaka sjukdomar och skador. Felmedicinering kan exempelvis handla om olämpliga kombinationer av läkemedel eller för mycket mediciner. För att undvika felmedicinering görs läkemedelsgenomgångar på kommunens vård- och omsorgsboenden minst en gång per år. Läkemedelsgenomgångarna utförs av läkare som kommunen har avtal med. För att göra bättre och mer omfattande läkemedelsgenomgångar samarbetar kommunen med apoteken.

På vård- och omsorgsboenden ska det vara lätt att delta i aktiviteter och att få stimulans, men förutsättningarna är olika bland de äldre. Ofta krävs det att aktiviteten äger rum på eller i anslutning till boendet. På varje vård- och omsorgsboende finns kulturombud som utvecklar och skapar aktivitetsformer. Det finns både återkommande och nya kultur- och hälsoaktiviteter. Varje dag finns det någon aktivitet, om än i det lilla. Ofta är dessa aktiviteter de mest betydelsefulla för den boende. Genom att utrusta vård- och omsorgsboendena med några enkla redskap ska vi möjliggöra spontan fysisk aktivitet. På kommande vård- och omsorgsboenden ska det finnas funktioner som ökar välbefinnandet, såsom kanske möjligheten att ta ett varmt bad. Kommunen ska på olika sätt fortsätta arbeta för att stimulera till meningsfulla aktiviteter i äldres vardag. Alla som bor på vård- och omsorgsboendena ska ha möjlighet att få existentiella behov tillgodosedda och att utöva sin religion.

Detta ska kommunen utveckla⁸

En god omsorg består av många delar. I detta kapitel har vi beskrivit en del av de komponenter som utgör äldreomsorgens verksamhet, samtidigt som vi blickar framåt. Vi ska ge varje individ en god omsorg och vi ska ge anhöriga ett bra stöd.

Löfte	Ansvarig
14. Kommunen ska under äldreplaneperioden undersöka möjligheterna att bevilja den äldre med omvårdnadsinsats en extra hemtjänststimme som brukaren själv bestämmer vad den ska användas för.	Vård- och omsorgsnämnden
15. Dagverksamheten för personer med demenssjukdom ska utökas och bli mer flexibel kring öppettider.	Vård- och omsorgsnämnden
16. Verksamheten på våra vård- och omsorgsboenden ska i den mån det vara möjligt planeras utifrån behov av språk- och kulturinriktning.	Vård- och omsorgsnämnden
17. Personalens språkkunskaper ska i möjligaste mån matchas med de äldres språk inom äldreomsorgens olika verksamheter.	Vård- och omsorgsnämnden
18. Kommunen ska möjliggöra delaktighet och inflytande på vård- och omsorgsboenden. Brukarråd som forum för inflytande ska utvecklas och bli bättre inom äldreomsorgen.	Vård- och omsorgsnämnden
19. Kommunen ska arbeta för att anhörigperspektivet ska finnas med i alla verksamheter inom äldreomsorgen.	Vård- och omsorgsnämnden
20. Vård- och omsorgspersonalens kompetens ska fortsätta att stärkas.	Vård- och omsorgsnämnden
21. Kommunen ska på olika sätt fortsätta arbeta för att stimulera till meningsfulla aktiviteter i de äldres vardag.	Kultur- och fritidsnämnden, socialnämnden, vård- och omsorgsnämnden

⁸ För information om hur kommunen kommer arbeta med nedanstående löften, se bilaga 1.

Lika och olika

Dagens äldre, såsom Margit, Antti och Meryem, har många olikheter men också många saker gemensamt. De trivs i sina bostadsområden och vill helst inte flytta. Alla önskar sig gemenskap och vill bli behandlade som individer utifrån behov, önskemål, kulturella preferenser, religion, språk och hälsa. Alla vill förbli friska och gärna kunna bo hemma. Å andra sidan vill man inte vara ensam och isolerad. Alla vill känna sig trygga.

Och visst kan vi vara tämligen säkra på att även framtidens äldre har liknande tankar och krav – oavsett vilken bakgrund de har!

Det är en utmaning för kommunen att bemöta allt det individuella. En långsiktig plan – äldreplan – är ett viktigt steg för att klara av detta på bästa möjliga sätt.

Vill du ha mer information?

Ring

Kontaktcenter 08-530 610 00

Skicka e-post

kontaktcenter@botkyrka.se

Läs mer

www.botkyrka.se

Besök

Alby medborgarkontor

Alby Centrum, Albyvägen 2-4

Fittja medborgarkontor

Fittja Centrum, Fittjavägen 3-9

Hallunda medborgarkontor

Hallunda Centrum, Hallundaplan 1

Tullinge medborgarkontor

Tullinge Centrum, Nyängsvägen 3

Tumba medborgarkontor

Tumba torg 101 (ovanför Tumba Centrum)

Bilaga 1. Hur äldreplanens löften ska förverkligas

Löfte 1: Kommunen ska underlätta för äldre att vistas i och ta sig till kommunens grönområden.

Ansvarig: Samhällsbyggnadsnämnden, vård- och omsorgsnämnden.

Samhällsbyggnadsnämnden: Vid anläggning av nya grönområden planerar vi för en tillgänglighet för alla, inklusive äldre. Ambitionen är även att göra något åt de äldre områdena, som idag inte är lika tillgängliga. Dock kommer detta att dröja några år, eftersom vi först bör ta fram en plan för i vilken ordning detta ska göras.

Vård- och omsorgsnämnden: Det är en del av biståndshandläggningen att bevilja insatser som underlättar för våra brukare att ta del av kommunens grönområden. Detta sker exempelvis genom ledsagning och inom vård- och omsorgsboende.

Löftet tas även upp i äldreomsorgens värdighetsgarantier, garanti 16: Du får möjlighet till utevistelse och fysisk aktivitet.

Löfte 2: Kommunen ska stötta initiativ från medborgarna i att erbjuda socialt stöd, eller att ordna aktiviteter för äldre inom äldreomsorgen. Kommunen ska arbeta för att volontärverksamheten ska öka.

Ansvarig: Kultur- och fritidsnämnden, vård- och omsorgsnämnden.

Kultur- och fritidsnämnden: Kultur- och fritidförvaltningen arbetar aktivt för medborgarnas delaktighet, exempelvis genom Kreativa fonden. Kultur- och fritidsnämnden kommer att fortsätta verka för medborgarnas delaktighet under kommande år.

Vård- och omsorgsnämnden: Nämndens verksamheter erbjuder anhörigstöd och samarbetar med frivilligorganisationer. Exempelvis samarbetar förvaltningen med Väntjänsten, föreningen Äldrekontakt och pensionärsråd, och våra mötesplatser drivs av frivilliga. Vi har ett antal personer och organisationer som bidrar med aktiviteter på samtliga vård- och omsorgsboenden, bland annat PRO Botkyrka finska, syriansk-ortodoxa kyrkan och svenska kyrkan. Syftet med samarbetet är att underlätta för våra brukare att delta i aktiviteter och öka meningsfull, social samvaro.

Anhörigstödet har fått ett uppdrag att undersöka och utveckla möjliga samarbetsformer med föreningar i norra Botkyrka.

Nämnden erbjuder lokaler i form av mötesplats Tumba och Grödinge. Även i det koncept för etablering av trygghetsboenden, som nämnden kommer att ta ställning till under 2015, erbjuds intresseorganisationer och andra äldre i området tillgång till boendets gemensamhetslokaler, i den mån det är möjligt och önskvärt.

Löfte 3: Kommunen vill ta fram ett komplement till landstingets hälsosamtal.

Ansvarig: Vård- och omsorgsnämnden.

Vård- och omsorgsnämnden: Landstinget erbjuder möjlighet till hälsosamtal för alla medborgare som fyllt 75 år. Vid hälsosamtalen skulle det vara önskvärt att medborgarna också får relevant information från kommunen om till exempel mötesplatser för äldre, hur man ansöker om omsorgsinsatser och bostäder för äldre mm. Utifrån ett medborgarperspektiv är det önskvärt att kommunen och landstinget hittar former för att samverka närmare eftersom det finns mycket kommunalinformation som medborgarna har nytta av.

Förvaltningen har i uppdrag av nämnden att ta initiativ till att få till stånd en närmare samverkan mellan kommun och landsting gällande hälsosamtal samt undersöka hur en sådan samverkan kan utformas.

Löfte 4: Kommunen ska förbättra informationen om utbudet av aktiviteter, mötesplatser och friluftsområden.

Ansvarig: Kultur- och fritidsnämnden, samhällsbyggnadsnämnden, vård- och omsorgsnämnden.

Kultur- och fritidsnämnden: Kultur- och fritidsnämnden bedömer att man redan arbetar i riktning med löftet och kommer att fortsätta bidra till målet under kommande flerårsplanepериод.

Samhällsbyggnadsnämnden: Information om t.ex. parker, hundrastgårdar och lekplatser finns på vår lokala webbkarta. Denna information förbättras kontinuerligt. Vi genomför också varje år en bussrundtur till våra parker, som samtliga kommunmedborgare kan delta i. I samband med detta har det tidigare gjorts en skrift om parkerna.

Vård- och omsorgsnämnden: Förvaltningen satsar på att öka utflödet av information till äldre genom att anställa en webbkoordinator, vilket även frigör tid för kommunikatören att ägna sig åt dessa frågor.

För att förbättra informationen kommer digitala annonstavlor att införas på kommunens vård- och omsorgsboenden. På tavlorna kommer till exempel aktuella aktiviteter att synas.

Som en del av den äldreveckan som kommunen organiserar varje höst, har förvaltningen två år i rad anordnat en minimässa på temat äldreomsorg. Som en del i att informera om insatser och aktiviteter riktade till äldre kommer förvaltningen fortsätta detta engagemang

Förvaltningens syn- och hörselinstruktör och Botkyrkafixaren kommer i större utsträckning att förmedla information om kommunens utbud vid kontakt med brukare.

Löfte 5: Kommunen ska i sina olika roller bli bättre på att lotsa äldre vidare till aktiviteter och mötesplatser, och motivera till deltagande.

Ansvarig: Kultur- och fritidsnämnden, socialnämnden, vård- och omsorgsnämnden.

Kultur- och fritidsnämnden: Kultur- och fritidsförvaltningen uppdaterar kontinuerligt nyckelpersoner i övriga förvaltningar med aktiviteter och verksamheter. Genom förenings- och kulturverksamheterna lotsas allmänheten vidare till både eftersökta samt nya verksamheter och aktiviteter. Kultur- och fritidsnämnden kommer att fortsätta bidra till målet under kommande år.

Socialnämnden: Gäller löfte 5 och 21.

På följande sätt kommer socialnämnden arbeta för att uppfylla löftet:

- Utveckla samarbetet med vård- och omsorgsförvaltningen kring:
 1. De respektive träfflokaler/dagverksamheterna/dagliga verksamheterna.
 2. Gemensam utveckling av träfflokaler, dagverksamhet och daglig verksamhet med den äldre personen i fokus.
 3. Kunskapsöverföring i syfte att på träfflokaler och i daglig verksamhet bemöta äldre personer med psykisk ohälsa/missbruk på bästa sätt.
 4. Vid etablering av äldrelotsar.
 5. Den uppsökande verksamheten med landstinget i syfte att arbeta förebyggande med psykisk ohälsa och missbruk.
- Öka delaktighet från den äldre personen. Stående punkt i genomförandeplan, inte utgå från vad som finns utan vad personen önskar. Se vad som hindrar och hur förvaltningen kan ge stöd.
- Anordna eller ge stöd till grupper på vård- och omsorgsförvaltningens träfflokaler som riktar sig till äldre personer med psykisk ohälsa/missbruk. De kan vara stödgrupper, ESL-grupper, eller bara att storleken på gruppen bättre anpassas till målgruppen äldre med psykisk ohälsa/missbruk.
- Ge stöd till anhöriga att motivera den äldre personen att delta i aktiviteter. Ge stöd till anhöriga att själv delta i aktiviteter.
- Se till att den äldre personen får mer kunskap om vad som händer på träfflokalen/daglig verksamhet, hur det går till. Exempelvis med utgångspunkt från ESL-metoden. (ESL-manual som gäller besök på träfflokal).
- Boenheten vill främja den fysiska och psykiska hälsan hos sina hyresgäster och underlätta en meningsfull fritid och bryta social isolering. Boenheten kommer därför ge information om och stöd till ideella föreningar och aktiviteter i kommunen samt erbjuda hyresgästerna möjlighet att simma eller träna i kommunens simhallar.

- Vuxenenheten åtar sig att stödja och motivera enhetens klienter till sundare levnadsvanor och erbjuda möjlighet till träning i kommunens simhallar.
- För att ge utrymme i budget och konkret koppla detta till ordinarie styrdokument kommer dessa åtaganden även att tas upp i förvaltningens kommande flerårsplan. Utöver detta har vuxenenheten och boenheten redan i sin nuvarande utvecklingsplan målet att Botkyrkaborna är friskare och mår bättre (utvecklingsmål 3) vilket direkt kan kopplas till åtagande 6 och 7.

Vård- och omsorgsnämnden: Biståndshandläggarna vid myndighetsenheten ska informera om mötesplatser och om olika aktiviteter som erbjuds till de äldre, och uppmuntra till deltagande. Genom hemtjänstinsatsen ledsagning beviljas brukare stöd att ta sig till aktiviteter och mötesplatser.

Se även nämndens svar på löfte 4.

Löfte 6: Aktiviteter ska utformas så att många kan delta.

Ansvarig: Kommunstyrelsen, kultur- och fritidsnämnden.

Kommunstyrelsen: I sin nuvarande formulering kan kommunledningsförvaltningen arbeta med löftet genom att använda sitt processägarskap inom demokrati och mänskliga rättigheter och folkhälsa till att stötta kommunorganisationen med sin expertis i frågor om tillgänglighet och delaktighet.

Kultur- och fritidsnämnden: Kultur- och fritidsförvaltningen erbjuder personal på vård- och omsorgsboenden inspiration och utbildning för att en kvalitativ förståelse för kulturell verksamhet ska uppnås. Kultur- och fritidsnämnden kommer att fortsätta verka för utbildning och inspiration under kommande år.

Löfte 7: Kommunen ska arbeta för att det ska finnas aktiviteter och träffplatser i fler kommundelar genom samverkan med föreningar och bostadsbolag.

Ansvarig: Kultur- och fritidsnämnden, samhällsbyggnadsnämnden, vård- och omsorgsnämnden.

Kultur- och fritidsnämnden: Kultur- och fritidsförvaltningen söker kontinuerligt efter nya arenor, på tillgängliga platser och tider, för möten, aktiviteter och delaktighet äldre emellan. Kultur- och fritidsnämnden kommer att fortsätta arbetet med att hitta nya arenor för möten, aktiviteter och delaktighet under kommande år.

Samhällsbyggnadsnämnden: Samhällsbyggnadsnämnden kan skapa förutsättningar för mötesplatser med god tillgänglighet i samband med planläggning av bland annat boendeformer för äldre eller bostäder i närheten av annan service. I projektet för äldre- och omsorgsboende i kvarteret Frigg i Norsborg planeras för en restaurang med uteservering som även ska vara öppen för allmänheten och i det nya boendet Tornet i samma stadsdel har restaurangen fått en ambitiös utformning, kopplad till en fin utemiljö, vilket uppmuntrar till användning för olika aktiviteter. I pågående

detaljplanearbeten för olika former av äldre- och omsorgsboenden kommer sådana aspekter även fortsättningsvis att vägas in.

Vård- och omsorgsnämnden: För att öka antalet möjliga träffpunkter för kommunens äldre erbjuder nämnden lunchträff på Tornets vård- och omsorgsboende en gång per månad. Ambitionen är även att under planeperioden skapa ytterligare en träffpunkt i norra Botkyrka.

Se även svaren som handlar om gemensamhetslokaler och träffplatser inom konceptet för trygghetsboende under löfte nummer 2.

Löfte 8: Kommunen ska arbeta för fler alternativ i utbudet av boendeformer för äldre.

Ansvarig: Kommunstyrelsen, samhällsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden, vård- och omsorgsnämnden.

Kommunstyrelsen: Detta är en väldigt generellt hållen löftesformulering som behöver förtydligas innan kommunledningsförvaltningen kan ta ställning till eventuellt genomförande. Förtydligandet behöver handla om vilka typer av boendeformer Botkyrka kommun har som ambition att erbjuda, en bedömning av vilka behov av kommunal service en åldrande befolkning redan boende i kommunen har, samt de behov eventuellt inflyttande åldrande befolkning har och vilka krav det ställer på kommunens verksamheter

Samhällsbyggnadsnämnden: Samhällsbyggnadsnämndens uppdrag är att i översiktsplanering och detaljplanearbete planera för boende för äldre, men vilket utbud som ska finnas och med vilken boendeform är ingen primär uppgift för samhällsbyggnadsnämnden att ta ställning till.

Tekniska nämnden: När det gäller båda dessa löften (8 och 9) är det tekniska nämndens uppdrag att på beställning av vård- och omsorgsnämnden delta i framtagande av detaljplan samt att bygga de vård- och omsorgsboenden som ska ägas och drivas av kommunen. Det är således inte nämndens och/eller förvaltningens uppgift att arbeta för olika alternativ.

Vård- och omsorgsnämnden: Trygghetsboenden ligger utanför nämndens ordinarie ansvarsområde, men då vi ser möjliga samhällsvinster med en sådan etablering, har förvaltningen tagit fram ett eget koncept för trygghetsboenden. I konceptet föreslår nämnden subventionera delar av boendets gemensamhetsutrymmen och kostnaden för en trygghetsvärd.

Nämnden har även ställt sig positiv till etablering av seniorboendekonceptet Bovieran i kommunen.

Löfte 9: Tillgänglighetsperspektivet ska ingå som en naturlig del vid kommunens upprustning och nyinvesteringar.

Ansvarig: Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden, kommunstyrelsen, kultur- och fritidsnämnden, samhällsbyggnadsnämnden, socialnämnden, tekniska nämnden, vård- och omsorgsnämnden.

Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden: Under våren 2015 kommer arbetsmarknads- och vuxenutbildningsförvaltningen att genomföra en inventering av alla våra lokaler ur ett tillgänglighetsperspektiv. En miljon kronor är avsatta för att avhjälpa eventuella brister. Vid behov av prioritering kommer vi ta hjälp av kommunens tillgänglighetssamordnare.

Vid de ombyggnationer som genomförs utgår vi från Botkyrka kommuns projekteringsanvisningar där man följer riktlinjerna i tillgänglighetsdatabasen. Vi bedömer därmed åtagandet som genomförbart.

Kommunstyrelsen: Detta löfte är ett lagkrav och kan genomföras genom ett intensifierat samarbete mellan kommunledningsförvaltningen och samhällsbyggnadsnämnden. Kommunledningsförvaltningen kommer att arbeta med löftet genom sitt processägarskap i tillgänglighetsarbetet.

Kultur- och fritidsnämnden: Kultur- och fritidsnämnden bedömer att man redan arbetar i riktning med löftet och kommer att fortsätta bidra till målet under kommande flerårsplanepериод.

Samhällsbyggnadsnämnden: Tillgänglighet är ett myndighetskrav som regleras i Boverkets byggregler. Dessa uppdateras kontinuerligt och måste givetvis beaktas i förvaltningens planering.

Socialnämnden:

På följande sätt kommer socialnämnden arbeta för att uppfylla löftet:

- Förvaltningens boenden ska succesivt anpassas för äldre personer med funktionsnedsättning.
- Förvaltningens dagliga verksamheter ska vara anpassade för personer med funktionsnedsättning.
- Förvaltningens dagliga verksamheter ska ligga i anslutning till kollektivtrafik.
- Utveckla insatser som underlättar tillgängligheten till önskade aktiviteter för den äldre personen med psykisk ohälsa/missbruk. Det kan vara stöd från personal, färdtjänst eller annat

Tekniska nämnden: Tillgänglighet är ett myndighetskrav som regleras i Boverkets byggregler. Dessa uppdateras kontinuerligt och följs givetvis i alla projekt.

Vård- och omsorgsnämnden: Vid beställning av nya boenden och ombyggnationer beaktas alltid tillgängligheten och budgeteras för.

Löfte 10: Kommunen ska aktivt bevaka och dra nytta av utveckling av teknik och hjälpmedel som kan bidra till äldres självständighet och välmående. Kommunen ska vara öppen för, och ta initiativ till, att pröva nya tekniska lösningar och hjälpmedel.

Ansvarig: Samhällsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden, vård- och omsorgsnämnden.

Samhällsbyggnadsnämnden: Samhällsbyggnadsförvaltningen följer anvisningar när det gäller nya myndighetskrav och förändringar som baseras på forskning och utveckling. Vi bevakar också nya innovationer på området och försöker därmed göra ett kontinuerligt arbete i enlighet med detta löfte.

Tekniska nämnden: Tekniska nämnden hanterar byggnation där kommunen driver verksamheten i egen regi. För dessa projekt finns bygg- och projekteringsanvisningar som uppdateras årligen för att få med nya myndighetskrav och förändringar som baseras på forskning och utveckling. Nya idéer på lösningar kan komma både från vårdpersonal och från byggare. T.ex. valdes på det nya vård- och omsorgsboendet Tornet badrumslösningar som är utformade på ett sådant sätt att en äldre eller funktionshindrad person kan klara mer på egen hand i och med att utrustningen är inställningsbar. Eftersom vård- och omsorgsboenden blir alltmer lika sjukhus sker också en kontinuerlig utveckling avseende teknisk utveckling och tekniska hjälpmedel. Således sker detta arbete kontinuerligt från förvaltningens sida.

Vård- och omsorgsnämnden: Arbetet med digitaliseringen av äldreomsorgen utvecklas kontinuerligt bland annat genom införandet av digitalt trygghetslarm. Utvecklingen inom teknikområdet omvärldsbevakas genom förvaltningens deltagande i länsöverskridande grupper.

Löfte 11: Minst ett nytt vård- och omsorgsboende ska planeras under äldreplanepreioden.

Ansvarig: Samhällsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden, vård- och omsorgsnämnden.

Samhällsbyggnadsnämnden: Under en fyraårsperiod kommer 200 platser i de äldre boendena att ersättas med nya vård- och omsorgslägenheter. Tunga äldreboende kommer att ersättas med två eller tre nya enheter. Förvaltningen deltar redan i planeringen av detta arbete.

Tekniska nämnden: Under en fyraårsperiod kommer 200 platser i de äldre boendena att ersättas med nya vård- och omsorgslägenheter. Tunga äldreboende kommer att ersättas med två eller tre nya enheter. Förvaltningen arbetar således redan nu med frågan, även om det råder en viss osäkerhet om ett nytt boende kan stå klart till 2017.

Vård- och omsorgsnämnden: Flera boenden finns inplanerade och budgeterade för under planeperioden.

Löfte 12: Tillgängligheten i kommunens egna verksamheter och på allmänna platser ska ses över och bristerna ska rättas till.

Ansvarig: Samhällsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden.

Samhällsbyggnadsnämnden: Vid planläggning ska tillgänglighetsaspekterna alltid beaktas. Vad gäller den befintliga miljön görs kontinuerliga förbättringar, t ex avseende bättre belysning och anpassning av busshållplatser och övergångsställen mm.

Tekniska nämnden: Detta är något som sker kontinuerligt. Tekniska förvaltningen har anslagit medel för tillgänglighetsanpassning för enkelt avhjälpna hinder i kommunens egna lokaler. För att avhjälpa hinder i andra fastighetsägares lokaler, där kommunen är hyresgäst, ställer vi krav på fastighetsägaren att avhjälpa tillgänglighetsbristen.

Löfte 13: Kommunens ambition är att tillgänglighetsdatabasen i framtiden ska ha information om fler lokaler och platser i kommunen, exempelvis promenadvägar och köpcentrum.

Ansvarig: Kommunstyrelsen, samhällsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden.

Kommunstyrelsen: Detta löfte kan genomföras genom ett intensifierat samarbete mellan kommunledningsförvaltningen och samhällsbyggnadsnämnden. Kommunledningsförvaltningen kommer att arbeta med löftet genom sitt processägarskap i tillgänglighetsarbetet.

Samhällsbyggnadsnämnden: Det primära ansvaret för tillgänglighetsdatabasen ligger sedan årsskiftet på den nybildade tekniska förvaltningen.

Samhällsbyggnadsförvaltningen har dock ambitionen att tillsammans med tekniska förvaltningen återuppta arbetet med databasens uppdatering.

Tekniska nämnden: Tillgänglighetsdatabasen hanteras idag av tekniska förvaltningens fastighetsenhet och innehåller information om inventeringar av de lokaler där kommunen bedriver verksamhet. Tidigare har det varit många brister som behövt byggas bort, men om databasen ska utökas bör en diskussion tas avseende vem som ska ansvara för databasen. I första hand bör en sådan diskussion ske med samhällsbyggnadsförvaltningen.

Löfte 14: Kommunen ska under äldreplaneperioden undersöka möjligheterna att bevilja den äldre med omvårdnadsinsats en extra hemtjänsttimme som brukaren själv bestämmer vad den ska användas för.

Ansvarig: Vård- och omsorgsnämnden.

Förvaltningen kommer under planeperioden att genomföra en förstudie för att utreda möjligheterna att bevilja våra äldre med omvårdnadsinsatser en extra hemtjänsttimme som brukaren själv beslutar vad den ska användas för.

Löfte 15: Dagverksamheten för personer med demenssjukdom ska utökas och bli mer flexibel kring öppettider.

Ansvarig: Vård- och omsorgsnämnden.

Platserna inom dagverksamheten utökas efter behov och arbetet med att ha flexibla öppettider har redan påbörjats. Satsningen kommer att fortsätta framöver enligt uppdrag från nämnden.

Löfte 16: Verksamheten på våra vård- och omsorgsboenden ska i den mån det vara möjligt planeras utifrån behov av språk- och kulturinriktning.

Ansvarig: Vård- och omsorgsnämnden.

Nämnden arbetar för detta löfte genom att matcha personalens och brukarnas språkkunskaper på våra boenden. Vid planering av nya boenden kommer även språk- och kulturaspekten att beaktas.

Utifrån att Botkyrka kommun ingår i det finska förvaltningsområdet måste vi däremot erbjuda plats med finsk inriktning när sådan efterfrågas. Därför kommer antalet finska avdelningar utökats från två till minst tre inom äldreplaneperioden.

Löfte 17: Personalens språkkunskaper ska i möjligaste mån matchas med de äldres språk inom äldreomsorgens olika verksamheter.

Ansvarig: Vård- och omsorgsnämnden.

Språkkompetens är en del av matchningen i äldreomsorgen redan idag. Vi kommer arbeta vidare med detta under äldreplaneperioden.

Förvaltningen undersöker i detta nu möjligheterna att upphandla hemtjänst på finska för att tillgodose de finstalande brukarnas behov.

Löftet tas även upp i äldreomsorgens värdighetsgarantier, garanti 5: Du får möjlighet att fortsätta ditt eget liv och behålla dina vanor och struktur på dagen.

Löfte 18: Kommunen ska möjliggöra delaktighet och inflytande på vård- och omsorgsboenden. Brukarråd som forum för inflytande ska utvecklas och bli bättre inom äldreomsorgen.

Ansvarig: Vård- och omsorgsnämnden.

Förvaltningen arbetar med utvecklingen av brukarråd, genomförandeplaner, synpunktshantering och brukarenkäter på flera olika sätt. Bland annat hålls brukarråd och boendemöten både oftare och med större regelbundenhet än tidigare, och fler tillfällen för ”öppet hus” ordnas på vård- och omsorgsboenden. Vi kommer även bjuda in mer aktivt till dessa sammankomster och genomföra fler djupintervjuer med våra brukare.

Löftet tas även upp i äldreomsorgens värdighetsgarantier, garanti 3 respektive 6:

Du har möjlighet att bestämma hur, när och av vem du får din hjälp och ditt stöd.

Du får möjlighet att vara delaktig i vårdplanering, biståndshandläggares utredning, upprättande av genomförandeplan och uppföljning.

Löfte 19: Kommunen ska arbeta för att anhörigperspektivet ska finnas med i alla verksamheter inom äldreomsorgen.

Ansvarig: Vård- och omsorgsnämnden.

Ett av nämndmålen är att ge ett bra stöd till anhöriga. Utifrån detta arbetar förvaltningen för att anhörigperspektivet ska finnas med i alla verksamheter och utbildning av medarbetare i ämnet fortsätter.

Löfte 20: Vård- och omsorgspersonalens kompetens ska fortsätta att stärkas.

Ansvarig: Vård- och omsorgsnämnden.

Nämnden har tagit beslut om en kompetensförsörjningsstrategi som syftar till att stärka vård- och omsorgspersonalens kompetens inom omsorg och språk. Satsningarna finansieras huvudsakligen med Botkyrkas interna kompetensfond.

Löfte 21: Kommunen ska på olika sätt fortsätta arbeta för att stimulera till meningsfulla aktiviteter i de äldres vardag.

Ansvarig: Kultur- och fritidsnämnden, socialnämnden, vård- och omsorgsnämnden.

Kultur- och fritidsnämnden: Kultur- och fritidsförvaltningens kulturutvecklare med inriktning äldre arbetar för ett bredare kulturutbud, fler möjligheter till möten mellan människor och en mer varierad fritid med både hälso- och kunskapsutveckling för kommunens seniorer. Kultur- och fritidsnämnden kommer att fortsätta verka för arbetet under kommande år.

Socialnämnden: Se löfte 5.

Vård- och omsorgsnämnden: Detta sker bland annat genom dagverksamheten, trädgårdsprojekt på våra vård-och omsorgsboenden, och genom olika kultursatsningar, så som dans- och rörelseprojekt.

De flesta av våra enheter har kulturombud och erbjuder samtliga brukare att delta i kulturella aktiviteter.

Löftet tas även upp i äldreomsorgens värdighetsgaranti, garanti 16: Du får möjlighet till utevistelse och fysisk aktivitet.

Se även svar på löfte 5.